

**Omvärldsanalys
Rapport 2009:2**

Arbetsgruppens förord

Underlaget i denna rapport har tagits fram inom ramen för det arbete som bedrivits i Kronofogdens nätverksgrupp för omvärldsanalys. I gruppen har företrädare för myndighetens samtliga processer medverkat. Analysarbete samt författande av rapport har skett i en arbetsgrupp inom FOK.

Underlaget är avsett att utgöra ett komplement till det underlag som RKF/PÄ har tagit ställning till inför beslut om verksamhetens inriktning och innehåll år 2010. Fokus i våra beskrivningar, analyser och slutsatser har legat på händelser och utvecklingstendenser i omvärlden som vi bedömt vara av stor betydelse för hushållens och företagens ekonomiska villkor under år 2009 och 2010. Vi har också fört en diskussion om sambandet mellan dessa händelser och Kronofogdens verksamhet. Vidare har vi försökt att relatera resultaten till befintliga prognoser över ärendeutvecklingen inom myndigheten under år 2009 och 2010.

Det har under arbetets gång blivit uppenbart både för nätverksgruppen och arbetsgruppen att lågkonjunkturen och dess olika konsekvenser på ett mycket påtagligt sätt överskuggar andra omvärldshändelser i betydelse, varför vi i rapporten främst kommit att uppehålla oss vid händelser som kan relateras till den ekonomiska krisen.

Underlaget för analysen utgörs till stor del av händelser som inrapporterats i myndighetens omvärldsportal. Till dags dato har cirka 60 000 händelser fångats upp av portalen. Vi har därmed fått en mycket god inblick i händelseutvecklingen såväl internationellt och nationellt. Många av händelserna/signalerna har gett oss värdefull kunskap i den fortsatta analysen. Härutöver har vi skaffat oss fördjupad kunskap genom studier av bl.a. statistikkällor, myndighetsrapporter samt Kronofogdens egen verksamhetsstatistik. I den större nätverksgruppen har gruppövningar genomförts, bl.a. en SWOT-analys med fokus på lågkonjunkturen och myndighetens förutsättningar att bemöta denna.

Michael Necke
Förebyggandeprocessen
8 september 2009

1. Viktiga utvecklingstendenser under år 2009 och 2010

1.1 Den allmänna utvecklingen

Efter den mycket snabba och kraftiga efterfrågeminskning som kännetecknade lågkonjunkturen inledningsvis kan vi nu efter knappt ett år se att fallet i ekonomin har bromsats upp. Under andra halvåret 2009 bedömer flera aktörer t.o.m. en försiktigt ökande efterfrågan och under år 2010 förutspås fortsatt och ökande tillväxt. De finansiella marknaderna har stabiliserats något och det mesta tyder på att stabiliteten i de finansiella systemen förbättras även under nästa år. Såväl hushåll som företag är mer optimistiska inför framtiden och både konsumtion som produktion förutspås därför öka, även om utvecklingen sannolikt blir mycket ojämnt fördelad mellan olika samhällsgrupper, branscher och mellan olika delar av landet. Mycket av dessa positiva utvecklingssignaler förklaras av en expansiv ekonomisk politik med bl.a. sänkta skatter, kraftigt sänkt styrränta samt olika stimulans- och stödsatser riktade mot olika grupper. Den kraftigt ökade arbetslösheten är dock ett stort bekymmer och här förväntas ingen förbättring förrän tidigast mot slutet av år 2011.

1.2 Sysselsättning och arbetslöshet

Vi konstaterar att flera bedömare tror på en fortsatt kraftigt minskning av sysselsättningen under både år 2009 och 2010, även om takten i denna minskning sannolikt avtar under år 2010. Det är framför allt inom tillverkningsindustrin som arbetstillfällena försvinner, men i ökande utsträckning även inom offentlig sektor, främst inom vård, skola och omsorg. Höjda statsbidrag till kommuner och landsting kommer delvis att dämpa sysselsättningsminskningen inom offentlig sektor.

När sysselsättningen minskar så ökar arbetslösheten. Ökningen förväntas av många bedömare bli kraftig under år 2009 och något mer dämpad år 2010. Konjunkturinstitutet bedömer t.ex. att arbetslösheten år 2010 kommer att uppgå till 11,4 procent jämfört med dagens cirka 8,5 procent. Det motsvarar totalt cirka 540 000 personer. Det är främst män som drabbas, men i ökande utsträckning även kvinnor i takt med att kommuner och landsting drar ner på sin verksamhet. Det bör nämnas att det under senare tid inkommit signaler som antyder att utvecklingen när det gäller arbetslösheten kan bli något mer positiv än vad de officiella prognoserna visar.

Antalet långtidsarbetslösa och strukturellt arbetslösa ökar i takt med att lågkonjunkturen fortgår. Konjunkturinstitutet bedömer att uppemot en tredjedel av dem som nu blir arbetslösa kommer att hamna i långvarig arbetslöshet. Det motsvarar cirka 100 000 personer.

Antalet personer som söker sig bort från arbetsmarknaden ökar när arbetstillfällena minskar. Utifrån uppgifter från bl.a. högskolemyndigheterna tror vi att många av dessa, främst yngre, kommer att söka sig till universitet och högskolor och då även till lärosäten som redan idag har ett högt söktryck till sina utbildningar. Många av dessa sökande kommer inte att kunna beredas plats. Av intresse ur såväl arbetsmarknads- som utbildningsperspektiv är att antalet 18- 19 åringar som nu går ut gymnasiet kommer att öka jämfört med tidigare år. Detta som ett resultat av ”babyboomen” under åren 1988 – 1994. Antalet födselar var som högst under åren 1990, 1991 och 1992. De ungdomar som föddes under dessa år står nu och knackar på dörren till arbetsmarknaden eller till universitets- och högskolevärlden.

Ungdomsarbetslösheten har nästintill fördubblats under det senaste året och uppgick i juli 2009 till 52 000 personer. Utifrån uppgifter från Arbetsförmedlingen bedömer vi att arbetslösheten bland unga kommer att fortsätta öka kraftigt och nå nya rekordnivåer under år 2010.

1.3 Priser och löner

Konsumentpriserna förväntas stiga endast måttligt under 2010. Det gäller oavsett om man tar hänsyn till de mycket låga boräntor som förutspås framöver eller ej. Prognosen ligger på mellan 0,5 och som högst 1,7 procent, dock med stora variationer mellan olika varor och tjänster. Det saknas prognoser när det gäller prisförändringar på enskilda varor/tjänster för år 2010. Under det år som gått har bl.a. hyror, livsmedel, resor, kläder ökat något i pris medan priserna för bl.a. elektronik, telefoni, datorer samt även bensin har sjunkit något.

Efter ett antal år med relativt god löneutveckling för stora grupper förväntas betydligt lägre löneökningar framöver, framför allt inom privat sektor, där det i vissa fall t.o.m. kan bli fråga om lönesänkningar. Det handlar framför allt om verksamheter inom starkt konkurrensutsatta branscher på i första hand mindre orter med få alternativa arbetsgivare. Också inom offentlig verksamhet förväntas lägre löneökningar under kommande år jämfört med tidigare år.

Den mycket låga inflationen har medfört att prisbasbeloppet för första gången sedan det infördes år 1960 kommer att sänkas nästa år. Den nya nivån, som regeringen väntas ta beslut om i september blir 42 400 kr vilket är 400 kronor lägre än 2009. Detta kommer bl.a. att få till följd att nivån på bidrag och förmåner som styrs av prisbasbeloppet, t.ex. garantipensioner, studiemedel, föräldrapeng och sjukersättning kommer att reduceras något.

1.4 Bostads- och fastighetsmarknaden

Utifrån uppgifter från bl.a. Riksbanken om utvecklingen på bostadsmarknaden framöver samt Konjunkturinstitutets prognoser om främst arbetslösheten och räntan förväntar vi oss fortsatt minskade priser på bostadsrätter och villor under både år 2009 och 2010. Efterfrågan hålls tillbaka främst på grund av den stigande arbetslösheten och en därmed ökad försiktighet hos hushållen att ta på sig stora lån. Även bankernas skärpta krav när det gäller hushållens återbetalningsförmåga spelar in. Samtidigt dämpas prisfallet främst till följd av ett fortsatt lågt ränteläge. Betydande lokala variationer förväntas med i vissa fall stora prisfall på orter med hög arbetslöshet samtidigt med prisökningar på bostäder i centrala lägen främst i storstäderna. Vi tror dock inte på något stort generellt prisfall som tidigare befarats, då många tecken tyder på en återhämtning i ekonomin redan under år 2010. Dessutom talar lägre inkomstskatt och flera år med goda löneökningar för stora grupper i samhället i kombination med en fortsatt mycket låg inflation emot en kraftigt minskad efterfrågan på bostäder såväl som på andra varor och tjänster.

På fastighetsmarknaden förväntar vi oss dock en sämre utveckling med i vissa fall betydande pris-sänkningar på vissa orter. Fastighetsmarknaden är i mycket högre utsträckning än bostadsmarknaden kopplad till den internationella utvecklingen och fortfarande är effekterna av fastighetskrisen världen över långt ifrån över. Även de generella effekterna av lågkonjunkturen förefaller större och allvarigare i många länder jämfört med Sverige. Sammantaget skapar allt detta en betydande osäkerhet om utvecklingen framöver. Detta i kombination med att fastighetsinvesteringar ofta handlar om mycket stora belopp har en dämpande inverkan på såväl potentiella köparens vilja att investera i fastigheter som bankernas vilja att låna ut pengar till sådana investeringar.

1.5 Hushållens inkomster, sparande och konsumtion

Hushållens disponibla inkomster har ökat kraftigt under senare år; drygt fyra procent 2006, knappt fem procent år 2007 och drygt 6 procent år 2008. För år 2009 spås dock en betydligt sämre utveckling. Flertalet bedömare tror på inkomstökningar på endast cirka en procent år 2009 och prognoserna för år 2010 visar på ännu lägre inkomstökningar. Utvecklingen av den disponibla inkomsten har varit positiv för alla åldersgrupper under hela 2000-talet, men under de senaste

åren har utvecklingen varit mer tudelad. Förvärvsarbetande (generellt) har haft en mycket god utveckling. Ungdomar, pensionärer och ensamstående har haft en sämre utveckling.

Hushållens sparande har ökat påtagligt under år 2008 och även under första kvartalet 2009, vilket till stor del är ett uttryck för ökad osäkerhet och oro hos hushållen i lågkonjunktorens spår. Flera bedömare spår ett fortsatt högt sparande även under år 2010.

Hushållens konsumtion har legat på en relativt hög och stabil nivå under många år, men ett trendbrott inträffade år 2008 då många hushåll valde att fördela en större andel av sin disponibla inkomst på sparande och en lägre andel på konsumtion. Samtidigt ökade dock hushållens disponibla inkomster mycket kraftigt detta år, vilket innebar att konsumtionen trots allt hölls uppe relativt väl. Hushållens samlade konsumtionsutgifter beräknas uppgå till cirka 1 445 miljarder kronor år 2009 vilket är en minskning på cirka 1,5 procent jämfört med år 2008. För år 2010 förutspås konsumtionen åter öka. Prognosen ligger på drygt 2 procent.

1.6 Konsumtionskrediter

Trots ökade disponibla inkomster väljer hushållen i allt högre grad att lånefinansiera ökade delar av sin konsumtion, det framgår bl.a. av Finansinspektionens senaste rapport. Hushållens samlade lån uppgår idag till cirka 2 200 miljarder kronor. En övervägande del av de samlade lånen handlar om bostadslån och en stor del av den ökade upplåningen är också hänförlig till sådana lån men hushållen lånar också i allt högre utsträckning till andra ändamål. Banker och andra traditionella kreditinstitutioner liksom företag har länge haft en försiktig inställning till lån och krediter för privat konsumtion, bortsett från lån för bostadsändamål. Under senare år har den bilden påtagligt förändrats. Ett stort antal nya aktörer har etablerat sig på marknaden med erbjudanden om lån till främst privatpersoner. Många av dessa aktörer har specialiserat sig på beloppsmässigt låga lån med korta löptider, ofta i kombination med generös och schablonmässigt utformad kreditprövning där låntagaren många gånger inte behöver träffa långivaren personligen utan lånen kan tas via dator eller SMS. Avgifterna/räntorna är ofta mycket höga. Parallellt med denna utveckling erbjuder även företagen ett ökat utbud av krediter i samband med inköp av deras produkter och tjänster. Denna utveckling har medfört att i stort sett all typ av konsumtion numera kan lånefinansieras. Det finns ingenting som tyder på att denna utveckling kommer att bromsas upp under åren framöver, om inte nya eller ändrade regelverk införs på kreditmarknaden.

Bortsett från en ökad efterfrågan till följd av ökade disponibla inkomster har utvecklingen på kreditmarknaden i hög utsträckning varit teknikdriven vilket påtagligt ökat tillgängligheten till det nya och stora utbudet av lån och krediter. Med hjälp av datorer och mobiltelefon kan man idag från i stort sett vilken plats som helst ansöka om och få beviljat lån hos svenska kreditgivare på mycket kort tid. Även möjligheterna att ansöka om lån hos utländska kreditgivare har förenklats. Det är en revolutionerande utveckling mot bakgrund av att Internet och mobiltelefoni inte har varit allmänt tillgängliga bland konsumenterna under mycket längre tidsperiod än ett decennium. Det är ingen vågad gissning att den fortsatta teknikutvecklingen kommer att öka tillgängligheten till lån och krediter ytterligare under kommande år.

1.7 Företagandets villkor

Totalt finns idag cirka 965 000 företag i Sverige. Tre fjärdedelar av dessa är enmansföretag, alltså företag utan anställda. Endast 1,5 procent har fler än 50 anställda. Flest företag finns inom tjänstesektorn (cirka 60 procent). En fjärdedel av företagen är verksamma inom jordbruk, skogsbruk eller fiske. Resterande 15 procent av företagen finns inom industrisektorn.

Lågkonjunkturen har lett till kraftigt minskad efterfrågan i ekonomin och därmed också till kraftiga lönsamhetsförsämringar bland många företag. Allt fler företag – upp till en femtedel - uppger att de har eller har haft likviditetsproblem under år 2009 och ännu fler om jämförelsen begränsas till de senaste månaderna. Det är framför allt företag inom byggbranschen som har finansieringsproblem (knappt hälften av dessa). Det absolut största hindret för företagens möjligheter att klara sin finansiering är svårigheter att få banklån. Upp till hälften av alla företag har eller har haft sådana svårigheter.

Företagens möjligheter att erhålla lån sammanhänger i högre utsträckning (jämfört med privatpersoner) med den internationella utvecklingen, vilken i dagsläget alltså bedöms som mycket osäker. Fortsatt osäkerhet kring utvecklingen på de internationella finans- och kreditmarknaderna i kombination med sämre förväntad konjunkturutveckling i många länder (jämfört med Sverige) är bidragande orsaker till att banker och andra kreditgivare bedöms komma att vara fortsatt restriktiva med sin utlåning till företag under såväl 2009 som 2010.

Uppgifter från bolagsregistret visar att antalet företag har minskat kraftigt under senare tid - med cirka 5 procent bara under de senaste 18 månaderna. Därmed har en flerårig trend med ett ökat antal företag brutits. Störst är minskningen bland enskilda firmor (-60 000). Aktiebolagen är de enda företag som har ökat i antal under perioden, dock endast marginellt. Denna utveckling har också gett avtryck i Kronofogdens statistik. Antalet konkurser förutspås öka med upp till 40 procent under år 2009. Konkurser inträffar främst inom tillverknings-, transport-, och tjänstesektörerna, sektorer som är särskilt känsliga i lågkonjunktur, medan handeln har klarat sig betydligt bättre. Prognosen för år 2010 är osäker. Trenden är att antalet nya konkurser minskar även om många företag fortfarande har att hantera en minskad efterfrågan. Det finns också tendenser till överetablering inom vissa branscher.

Aktiviteten bland företagen förutspås vara fortsatt låg även under år 2010. Efterfrågan ökar något, men inte tillräckligt för att öka företagets vinstmarginaler. Det kommer sannolikt heller inte att finnas utrymme för företagen att höja sina försäljningspriser i samma omfattning som tidigare.

Nyföretagandet är för närvarande lågt men det har varit lågt även innan krisen. Samtidigt visar undersökningar att upp till hälften av alla personer i arbetsför ålder skulle vilja bli egna företagare om förutsättningar fanns. Flera bedömare, bl.a. Svenskt näringsliv, anser att företagsklimatet har blivit bättre men att det fortfarande finns problem som bör lösas om fler skall ha möjligheter att starta upp och långsiktigt driva företag. Bl.a. finns ett missnöje hos många företagare med regler och nivåer för arbetsgivaravgifter och bolagsbeskattning samt regler i lagen om anställningsskydd (LAS). Långa arbetsdagar, begränsade möjligheter till ledighet och ofta låg disponibel inkomst är förhållanden som verkar avskräckande på framför allt den yngre generationen. Samtidigt kommer det att krävas att fler yngre personer satsar på företagande då många företagare tillhör 40-taligenerationen och snart väntas gå i pension.

2. Vad betyder utvecklingen ur ett KFM-perspektiv?

2.1 Arbetslösheten ett stort problem för individen, samhället och även KFM

Vår bedömning av den allmänna ekonomiska utvecklingen visar att en i många avseenden bekymmersam tid väntar framöver, åtminstone under de närmaste 1 – 1,5 åren som har varit vårt främsta fokus för denna analys. Vi menar dock att man bör försöka ha ett visst perspektiv på utvecklingen. För ett år knappt sedan fanns stor osäkerhet om den framtida utvecklingen. Efterfrågan i ekonomin störtade, fastighetsmarknaden var på väg att kollapsa och börsen befann sig på gränsen till fritt fall. De flesta bedömare trodde då att vi var på väg in i en mycket djup och långvarig ekonomisk kris; vissa gjorde till och med jämförelser med 1930-talskrisen. Sedan en tid tillbaka kan vi dock se allt fler tecken på att krisen sannolikt inte kommer att bli så allvarlig eller så långvarig som man då trodde. Efterfrågefallet har bromsats upp, fastighetsmarknaden har stabiliserats, börskurserna vänder upp, räntorna har sjunkit liksom inflationen. Optimismen bland både hushåll och företag har ökat vilket vi redan nu kan se har lett till viss ökad konsumtion och ökade investeringar. Men, och det är ett viktigt men, den ekonomiska krisen har skapat ett mycket allvarligt samhällsproblem som vi inte tror kommer att kunna lösas förrän vi lämnat lågkonjunkturen långt bakom oss och det är arbetslösheten. Vi talar här om tidsperspektiv på fem till sju år – kanske ännu längre.

Arbetslösheten förväntas stiga kraftigt inte bara i år utan även åren 2010, 2011 och kanske t.o.m. år 2012. Konjunkturinstitutet bedömer att antalet arbetslösa till följd av krisen kommer att öka med cirka 270 000 personer under perioden fram till årsskiftet 2011/2012. Enbart under nästa år bedöms knappt 140 000 fler personer hamna i arbetslöshet jämfört med innevarande år. Den ökade tillväxt som vi och många andra bedömare ändå tror på framöver kommer sannolikt att till stor del ”finansieras” genom ökad produktivitet, åtminstone initialt, och inte genom nyanställningar. Det kommer att krävas en exceptionellt kraftig tillväxt i ekonomin under de närmaste åren för att alla de personer som har blivit och kommer att bli arbetslösa framöver ska kunna få ett jobb inom rimlig tid. Någon sådan tillväxt tror vi inte på. Det sannolika är istället att arbetslösheten kommer att bita sig fast på en hög nivå under många år framöver. Man måste i detta sammanhang också beakta att en stor del av dem som har varit ifrån arbetsmarknaden under en längre tid kanske aldrig kommer tillbaka i arbete igen, inte ens när arbetstillfällena åter börja växa till. Vissa bedömningar pekar på att det kan handla om uppemot en tredjedel av alla arbetslösa.

Arbetslöshet, särskilt långvarig arbetslöshet, leder till stora ekonomiska konsekvenser för de drabbade. Vi vet också att det finns en tydlig koppling mellan arbetslöshet och ärendeinflöden (generellt) till Kronofogden. Tidigare erfarenheter visar dock att det dröjer en tid innan effekterna av arbetslösheten blir synliga i vår verksamhet. Det beror till stor del på att många hushåll har relativt goda möjligheter att kortsiktigt balansera även förhållandevis stora inkomstbortfall. Det finns studier som visar på detta. Men ju längre tid ett hushåll är drabbat av arbetslöshet, desto större risk för allvarliga ekonomiska konsekvenser. Vi är nu i ett läge där många av dem som tidigare blev uppsagda på grund av krisen har varit utan arbete i snart ett år. Allt fler av dem som ännu inte lyckats få ett jobb kommer att fr.o.m. denna höst bli utförsäkrade från A-kassan. Samtidigt läggs hela tiden nya varsel, även om de minskar i omfattning, och tusentals nya uppsägningar sker varje vecka.

Även om vi under första halvåret 2009 har märkt av ett ökat ärendeinflöde till myndigheten, framför allt till den summariska processen, är det vår bedömning att ännu större volymer kommer att inkomma till myndigheten fr.o.m. andra halvåret 2009 och sedan även under hela år 2010

eftersom arbetslösheten förväntas stiga kraftigt även detta år. Möjligen kan eftersläpningen bli något större, vilket i sådana fall innebär att vissa volymer inkommer först under år 2011.

Arbetslösheten förväntas drabba individer, grupper och regioner i olika omfattning. Män drabbas i högre utsträckning än kvinnor då det framför allt är industriarbeten som försvinner. Men det finns nu tydliga tecken på att kommuner och landsting, som är stora arbetsgivare för kvinnor, börjar dra ner på verksamheter inom vård, skola och omsorg. Detta till följd av minskade skatteintäkter i kombination med ökade sociala utgifter. Glesbygd drabbas i högre utsträckning än storstad/stad på grund av en mer ensidig arbetsmarknad vilket gör att uppsagda i glesbygd har svårare att finna nytt jobb. Många glesbygdslän och glesbygdskommuner har dessutom betydande del av sin sysselsättning knuten till tillverkningsindustrin och drabbas därför i högre utsträckning än andra län och kommuner av den ökande arbetslösheten. Unga drabbas i högre utsträckning än äldre. ”Sist in först ut-regeln” i kombination med många gånger osäkra anställningsförhållanden i utgångsläget är en viktig förklaring till att ungdomsarbetslösheten har snudd på fördubblats bara under det senaste året. En bidragande förklaring är att antalet ungdomar som konkurrerar om arbetstillfällena har ökat som ett resultat av ”babyboomen” i början av 1990-talet.

För Kronofogden betyder detta bl.a. att vissa kontor kommer att få hantera ett större ärendeflöde än andra kontor. Man kommer också på många kontor att komma i kontakt med ett ökat antal ungdomar som fått problem med sin ekonomi, ofta ”förstagångare”, vilket sannolikt kräver en delvis annan, kanske snabbare hantering, och kanske också ett mer anpassat bemötande.

2.2 Trots hög arbetslöshet finns det positiva signaler

Det är inte bara ökad arbetslöshet som driver på ärendeutvecklingen hos Kronofogden. Andra förhållanden spelar också in. Utvecklingen vad gäller löner, priser, räntor och skatter har stor betydelse för hushållens ekonomi och därmed indirekt för vår verksamhet. Glädjande nog kan vi inom flera av dessa områden förvänta oss en positiv och vissa fall mycket positiv utveckling, åtminstone under år 2010. Vi befinner oss nu i den mycket ovanliga situationen att vi samtidigt med en historiskt låg räntenivå också har rekordlåg inflation. Båda dessa förhållanden har självklart en positiv effekt på hushållens ekonomi, om man undantar det räntebärande sparatet, men samtidigt säger den oss mycket om allvaret och djupet i den kris vi befinner oss i. Lägg här till att stora delar av den arbetande befolkningen har fått i vissa fall betydande skattesänkningar under senare år. Såväl räntor som inflation förväntas hålla sig på en låg nivå även under år 2010, åtminstone inledningsvis, men några stora löneökningar är dock inte att vänta för någon grupp under detta år och sannolikt ej heller under de år som följer närmast därefter.

2.3 Stor uppmärksamhet bör riktas mot arbetslösa med stora lån

Låg ränta och låg inflation gynnar alla, även dem som är arbetslösa. Men räntan och dess utveckling är av särskilt stor betydelse för dem som blivit arbetslösa. För många arbetslösa fungerar dock räntan i dagsläget som ett tveeggat svärd. För vi vet att många av dem som nu har blivit av med sitt arbete sitter på stora bostadslån, lån som många gånger beviljats utifrån optimistiska kalkyler när det gäller förmåga till återbetalning. Så länge räntan fortfarande är låg kan många hushåll som drabbats av arbetslöshet fortfarande klara av sina lånekostnader. Men om räntan stiger, även mycket marginellt, kommer många arbetslösa med stora lån att hamna i svårigheter. Och i dessa tider av sjunkande bostadspriser är försäljning inte alltid den självklara lösningen. Utvecklingen kan dessutom svänga snabbt från ena dagen till den andra. En procents ränteökning på ett miljonlån betyder 10 000 kronor i ökade lånekostnader på ett år. Många hushåll har lånat upp större belopp än så.

Ett viktigt syfte med Riksbankens räntehöjningar är att stävja ökade inflationstendenser. Räntans effekt i detta avseende är dock högst osäker, särskilt i tider när efterfrågan ökar kraftigt. Vi kan därför mycket snabbt hamna i en situation där *både* räntor och inflation stiger samtidigt. Vi bedömer t.o.m. att detta är en sannolik utveckling mot bakgrund av att räntor och inflation knappast kan sjunka så mycket lägre och mot bakgrund av att efterfrågan i ekonomin med stor säkerhet kommer att öka under år 2010, vilket kommer att öka inflationstrycket. Vi ser redan nu en viss ökning i efterfrågan. Ett scenario med över 550 000 arbetslösa mot slutet av år 2010, snabbt stigande räntor och ökad inflation är något av ett skräckscenario utifrån KFM-perspektiv, men enligt vår bedömning alls inget otroligt scenario. Till bilden hör att det redan innan krisen fanns cirka 400 000 personer med allvarliga betalningsproblem (rapport 2008:1, Alla vill göra rätt för sig).

2.4 Personer i arbete har fått det bättre - trots krisen

Samtidigt som situationen för arbetslösa ter sig mycket bekymmersam och hotfull finns det en stor grupp i samhället som knappast har drabbats alls av krisen och som kanske till och med fått en bättre och i vissa fall mycket bättre ekonomisk situation, och det är alla dem som har haft tur att få behålla sina jobb. Trots den snabbt stigande arbetslösheten har fortfarande över 4 miljoner människor ett arbete att gå till. Goda löneökningar, låg inflation och låg ränta i kombination med i vissa fall betydande skattesänkningar har borgat för stigande disponibla inkomster för stora grupper inom den förvärvsarbetande befolkningen. Dessa grupper kan kanske inte förvänta sig att denna positiva utveckling håller i sig under år 2010, men vi kan inte se att de på något avgörande sätt kommer att få se sin ekonomi försämrad, självklart dock under förutsättning att de får behålla sina jobb.

Vid tidigare lågkonjunkturer har dess effekter slagit mera blint. De flesta har drabbats på något sätt eftersom de flesta ”pilar” normalt sett brukar peka neråt i en lågkonjunktur. Vid den senaste lågkonjunkturen på 1990-talet t.ex. så hade vi både hög arbetslöshet, hög ränta och även högre inflation än vad som är fallet idag. Löneökningarna i slutet av 1980-talet var kanske inte dåliga, men inte i nivå med dem vi sett under de senaste åren. På den tiden fanns heller inga ”jobbskatteavdrag” att ta till för att hålla efterfrågan och investeringar uppe. Dock fanns en mer omfattande arbetsmarknadspolitik som kunde fånga upp många av dem som blev av med sina jobb. Det här betydde som sagt att de flesta på något sätt fick känna av krisen även om långt ifrån alla fick problem med sin ekonomi. Idag är vi dock i den situationen att vi kan säga att den del av befolkningen som har ett arbete rimligen borde kunna klara sig relativt helskinnade igenom i vart fall krisens inledande år, dvs. åren 2008, 2009 och 2010. För Kronofogdens del betyder detta att vi sannolikt inte behöver frukta några (konjunkturbetingade) öknings av ärendeinflöden från den förvärvsarbetande befolkningen under i vart fall åren 2009 och 2010. Ätminstone inte om vi talar om gruppen som helhet.

2.5 Utvecklingen på kreditmarknaden utgör ett potentiellt hot

Även om arbetslösheten får och också måste få en stor plats i denna analys finns det andra företeelser i utvecklingen och även vissa befolkningsgrupper som förtjänar särskild uppmärksamhet framöver. Vi vill framför allt nämna utvecklingen på kreditmarknaden. Som framgått har möjligheterna att ta lån och krediter för olika ändamål kraftigt förbättrats under senare år. Särskilt stark har utvecklingen varit när det gäller produkter för s.k. korta krediter. Antalet aktörer inom denna specifika nisch av kreditmarknaden har mångdubblats under de senaste 3 åren. Ökad tillgänglighet till lån och krediter är bra om utlåningen sker på ett ansvarsfullt sätt. Men var och en som följt denna utveckling inser att så kanske inte alltid är fallet. Den ofta bristfälliga kreditprövningen, de höga räntorna/avgifterna, den många gånger korta återbetalningstiden, de snåriga och finstiltta regelverken är några av fallgroparna som främst privatpersoner med behov av snabba peng-

ar riskerar att trilla ner i. Även personer med en i grunden god ekonomi kan hamna i svårigheter. Vi har tidigare betraktat ungdomar som en riskgrupp i detta sammanhang och de är fortfarande överrepresenterade i Kronofogdens statistik över betalningsförelägganden till följd av korta krediter. Men nu ser vi att föreläggandena ökar också bland äldre, även bland pensionärer. Vi ser ett tydligt samband mellan den kraftigt ökade tillgängligheten och det ökade antalet förelägganden, och vi tror att detta i kombination med den ökande arbetslösheten riskerar att sätta ännu fler i skuld under år 2010.

Ett problem är att det inte finns kunskap om hur omfattande den totala utlåningen av s.k. korta krediter är. Eftersom det endast krävs att man anmäler denna låneverksamhet till Finansinspektionen finns ingen samlad tillsyn eller insyn. En annan faktor att reflektera över är de indirekta effekterna av denna typ av krediter. Vi kan endast följa utvecklingen av antalet ansökningar som direkt avser de korta krediterna. Omvitnat av ett antal kredittagare/gäldenärer är att man försöker betala dessa korta krediter för att så långt möjligt behålla sin "kreditvärdighet", för att kunna ta nya korta krediter igen. Betalningen finansieras genom korta krediter hos en annan långivare, genom att inte reglera andra räkningar/skulder som inte medför omedelbara konsekvenser och/eller avstå från den konsumtion som samhället f n vill stimulera till. Konsekvensen blir att andra borgenärer/säljare blir lidande och att andra skulder än de korta krediterna initialt registreras hos Kronofogden.

2.6 Pensionärerna får försämrade ekonomi under 2010

Det finns en grupp som inte har fått se någon större ökning av de disponibla inkomsterna under senare år och det är pensionärerna. Visserligen har ålderspensionerna kunnat räknas upp något under senare år tack vare den goda inkomstutvecklingen för förvärvsarbete. De sämst ställda pensionärerna har fått något förbättrad garantipension. Men dessa förbättringar ligger inte i närheten av de inkomstförbättringar som tillfallit den förvärvsarbete befolkningen. Pensionärerna har heller inte omfattats av de senaste årens inkomstskattesänkningar på arbete, det s.k. jobb-skatteavdraget. För år 2010 bedöms de allmänna pensionerna minska för alla ålderspensionärer, vilket beror på flera faktorer. Dels kommer den svaga ekonomiska utvecklingen nu att få genomslag på pensionernas nivå - den s.k. "bromsen" i pensionssystemet slår till. Dels kommer pensionernas koppling till såväl prisbasbelopp som förhöjt prisbasbelopp (som båda sänks 2010) att ge ytterligare försämringar. Vissa beräkningar tyder på inkomstförsämringar på mellan fyra och fem procent för pensionärskollektivet som helhet, även om vissa omfördelningsmekanismer i pensionssystemet kommer att värna de sämst ställda pensionärerna.

Vi ser med oro på denna utveckling, dels på grund av att det är 1,6 miljoner människor som nu kommer att få se sina pensioner försämrade, dels på grund av den ökande risken för ökad inflation och ökade räntor under nästa år. Många pensionärer riskerar därmed att få sin reala ekonomi rejält försämrade. Vi vet också att pensionärerna som helhet har betydligt sämre ekonomiska marginaler än förvärvsarbete. Undersökningar har t.ex. visat att nästan hälften av personer 65 år och äldre har mindre än 10 000 kronor i sparkapital. Samtidigt vet vi att pensionärer ofta är bättre på att hushålla med knappa resurser än andra grupper. Men på grund av de små marginaler som många äldre trots allt lever under idag är det vår bedömning att de stora ekonomiska försämringar som drabbar pensionärerna nästa år sannolikt kommer att resultera i en betydande ökning av antalet ärenden till Kronofogden. Det kan i värsta fall handla om 1000-tals personer och ärenden.

2.7 Småföretagare och särskilt enskilda firmor är en utsatt grupp

Villkoren för företagare, framför allt småföretagare har inte förändrats nämnvärt under senare år. Den ekonomiska krisen har dock gjort företagandet betydligt mer riskfullt än tidigare. Krisen har slagit särskilt hårt mot enskilda firmor med inga eller få anställda. Dessa har minskat i antal med

över 60 000 under den senaste 18-månadersperioden. Totalt finns idag (juli 2009) knappt 527 000 enskilda firmor registrerade hos bolagsverket. Konkurser drabbar dock i högre utsträckning juridiska företag och det är också de som svarar för den kraftiga ökningen i konkursstatistiken under år 2009.

Det finns goda skäl för Kronofogden att noga följa utvecklingen framöver när det gäller småföretag i allmänhet och enskilda firmor i synnerhet. Dessa företag sysselsätter en stor del av den arbetande befolkningen. När företagen tvingas avveckla sin verksamhet förlorar både ägaren och ev. anställda sina jobb. Om ägaren dessutom driver en enskild firma kan de ekonomiska konsekvenserna för denne bli betydligt värre än bara en förlorad arbetsinkomst. Om avvecklingen är ett resultat av en konkurs där det finns stora skulder kan det resultera i långvariga, kanske t.o.m. livslånga betalningsproblem för den enskilde. För konkurstillsynens del är dock händelseutvecklingen bland juridiska personer av större intresse då det är inom denna grupp som antalet konkurser kraftigt ökar. Företagskonkurser är normalt sett också mer arbetskrävande än andra konkurser. Vi kan i dagsläget inte se några tydliga och starka signaler i ekonomin som talar för påtagligt förbättrade villkor för småföretagen under nästa år, vilket talar för en fortsatt problematisk utveckling när det gäller antalet konkurser.

3. Våra prognoser för år 2009 och 2010

3.1 Hur ser befintliga prognoser ut?

Processerna har lämnat prognoser över ärendeutvecklingen inom ramen för PULS 2. Vissa prognoser har justerats under sommaren. Nedan redovisas de för närvarande aktuella prognoserna.

Ärendetyp	2008	2009	Utv. 09/08 i %	2010	Utv. 10/09 i %
Ansökningar BF	1 026 574	1 244 289	21,2%	1 300 000	4,5%
Pågående gäldenärer	479 000	500 000	4,4%	530 000	6,0%
Inkomna E-mål	539 483	700 000	29,8%	720 000	2,9%
Inkomna A-mål	1 603 290	Oförändrat	0,0%	Oförändrat	0,0%
Registrerade avhysningar	9 500	Oförändrat	0,0%	Oförändrat	0,0%
Inkomna fastighetsförs.	3 563	3 700	3,8%	4 000	8,1%
Företagskonkurser	6 658	9 300	39,7%	Oförändrat	0,0%
Företagsrekonstruktioner*	276	477	72,8%	Prognos	saknas
Skusan, inkomna ärenden givet ny lagstiftning fr.o.m. 1/1 2010	6 528	Oförändrat	-0,0%	14 800	126,7%
D:o utan ny lagstiftning				6 500	Oförändrat
Skusan, omprövningar	910	1 400	53,8%	3 700	164,3%
D:o utan ny lagstiftning 1/1 2010				1 400	Oförändrat
Samtal KC	858 000	906 000	5,6%	951 000	5,0%
E-post	32 817	64 000	95,0%	70 400	10,0%

* Uppgifterna kommer från Bolagsverket

3.2 Hur står sig prognoserna i förhållande till vår omvärldsanalys?

Vi har i arbetsgruppen försökt att väga samman och värdera betydelsen av de viktigaste omvärldsförändringar som vi tror inträffar under år 2009/2010 utifrån främst hushållens och företagens perspektiv. Vi har därefter försökt relatera våra slutsatser till befintliga prognoser över ärendeutvecklingen inom myndigheten och bedöma om och i sådana fall i vilken utsträckning som det kan finnas skäl för ytterligare justeringar av dessa prognoser.

Kundcenter förutspår en jämn ökning av kundbehovet att nå myndigheten via telefon under de närmaste åren i en takt av cirka 5 procent årligen. När det gäller antalet e-postärenden av allmän karaktär förutspås en dubbling under år 2009, vilket till stor del beror på att Kundcenter fr.o.m. år 2009 sorterar och distribuerar ärendeanknutna e-brev som ska vidare till processerna. Fr.o.m. år 2010 och framåt förutspås årliga volymökningar om cirka 10 procent. Processen bedömer att en stor del av det ökade inflödet av såväl samtal som e-post är hänförligt till den ekonomiska krisen och den ökade synligheten i massmedia. Det finns alltså ett tydligt samband mellan kristider och ökat ärendeinflöde. En närmare analys av ärendenas innehåll visar också att komplexiteten i frågorna ökar i lågkonjunktur och därmed också telefonsamtalens längd och e-postärendenas omfattning. Utifrån vår analys av den ekonomiska utvecklingen under år 2009 och 2010 bedömer vi att en fortsatt ökning av ärendeinflödet till Kundcenter är ett högst rimligt antagande. Ökningstakten är dock osäker, och mycket svårbedömd. Kundcenter förutspår en linjär ökningstakt fram till år 2012. Vår bedömning är dock snarare att ökningstakten borde bli något högre under år 2010 jämfört med Kundcenters prognos och i motsvarande grad något lägre mot slutet av prognosperioden, dvs. år 2012. Den slutsatsen är rimlig utifrån våra och andra bedöma-

res antaganden om konjunkturutvecklingen under de närmaste åren samt utifrån antagandet om ett starkt samband mellan konjunkturutveckling och ärendeinflöden till Kundcenterprocessen. I bedömningen har beaktas en viss minskad efterfrågan under prognosperioden i samband med ett ökat nyttjande av myndighetens hemsida och de e-tjänster som Kronofogden tillhandahåller, samt även en viss minskning av den egeninitierade efterfrågan.

Utifrån utvecklingen hittills i år bedömer vi att den Summariska processens prognos för antalet betalningsförelägganden år 2009 (drygt 1 244 000 inkommande ärenden) ligger på en rimlig nivå. Möjligen är den något i underkant då utvecklingen den senaste tiden tyder på en snabbare ärendeökning än prognostiserat. Det skulle betyda att vi redan i år närmar oss den prognos som nu ligger för år 2010, dvs. 1 300 000 ärenden.

Bl.a. mot bakgrund av vår prognos för utvecklingen år 2009 bedömer vi att processens prognos av utvecklingen år 2010 ligger på en alltför låg nivå. Vi står fast vid denna bedömning även om ökningen år 2009 skulle bli lägre än förväntat. Vi menar att man i prognosen för år 2010 bör lägga betydligt större vikt vid det faktum att arbetslösheten kommer att stiga även under nästa år, även om ökningstakten förväntas plana ut, samt mot bakgrund av att det sannolikt finns betydande eftersläpningseffekter när det gäller sambandet mellan tid i arbetslöshet och betalningsproblem, effekter som vi tror kommer att få betydligt större genomslag i statistiken för år 2010 jämfört med 2009. Av betydelse i sammanhanget är bl.a. att det är först fr.o.m. hösten 2009 som personer uppsagda i början av krisen, och som inte lyckats finna nytt jobb, börjar bli utförsäkrade från A-kassan. Lägg därtill försämrad real ekonomi för stora grupper, inte minst pensionärerna. Vi tror också på räntehöjningar och ökad inflation mot slutet av år 2010 som i sådana fall kommer att medföra ytterligare belastning för hushållen, inte minst för dem som drabbats av arbetslöshet. Oavsett vilka bedömningar man gör i dessa avseenden är det svårt att bortse från det faktum att ärendeinflödet till den summariska processen stadigt har ökat, oavsett låg- eller högkonjunktur. Det är därför svårt att tro på annat än en påtaglig ökning även under år 2010, som enligt de allra flesta bedömare kommer att bli ett ekonomiskt mycket besvärligt år för både hushåll och företag.

En jämförelse med 1990-talskrisen visar att ärendeinflödet till summarisk process ökade under krisens inledande två år. Därefter klingade ökningen av och redan efter 4 år var antalet inkommande ärenden till processen tillbaka på den nivå som rådde före krisen. Man bör inte dra allt för stora paralleller mellan utvecklingen under 1990-talet och dagens förhållanden, men vi bedömer att om framför allt räntor och inflation inte ökar alltför mycket samtidigt som ökningen av arbetslösheten klingar av i enlighet med vad flertalet bedömare tror, så kan en liknade utveckling förutspås även denna gång. Det skulle i sådana fall betyda att 2011 blir ett betydligt bättre år med ”suproögon” sett jämfört med år 2010.

Sambanden är betydligt mer komplicerade när det gäller ärendeinflöden till Verkställighetsprocessen. Processen har alldeles nyligen tagit fram en ny prognos som delvis grundar sig på samma uppgifter som arbetsgruppen har haft tillgång till. Den visar på en kraftig uppgång av antalet gäldenärer och E-mål under år 2009 men endast en försiktig uppgång av samma ärendetyper under år 2010. A-målen förväntas inte öka vare sig i år eller nästa år. När det gäller de registrerade avhysningarna förutspås oförändrade inflöden år 2010 jämfört med år 2009 och när det gäller inkommande fastighetsförsäljningsärenden prognostiseras endast en mindre ökning. Det stora osäkerhetsmomentet i prognosen är hur räntan utvecklas. Ett annat hur borgenärerna, framför allt inkassobolagen, väljer att agera. Vidare är det mycket svårt att beräkna storleken på flödet mellan summarisk process och verkställigheten samt när i tiden ett sådant flöden äger rum. Vi kan inte tillföra någon ökad kunskap i dessa frågor, men eftersom vi tror att prognosen för BF-

ansökningarna inom summarisk process ligger alltför lågt gäller i konsekvens härmed att också prognoserna för främst antalet gäldenärer samt E-mål men även antalet A-mål inom verkställigheten sannolikt ligger för lågt. Detta även med beaktande av att det finns en eftersläpningseffekt som innebär att en del av ett eventuellt tillkommande inflöde av ärenden till summarisk process inte kommer att ”trilla över” till verkställigheten förrän under år 2011 eller senare. Vi har också i vår bedömning beaktat att vi i motsvarande skede i lågkonjunkturen under 1990-talet fick en kortsiktig ökning av antalet gäldenärer som var nästan dubbelt så hög som den verkställigheten nu förutspår för år 2010.

Att effekterna inom verkställigheten kan komma senare och också bli långvariga visar en jämförelse med 1990-talskrisen. Ökningen av antalet gäldenärer under det år lågkonjunkturen bröt ut den gången – 1991 - blev relativt blygsam för att året därefter stiga kraftigt. Ökningen fortsatte sedan under år 1993. Därefter började krisen klinga av. Men det intressanta är att antalet gäldenärer länge bet sig fast på en hög nivå och t.o.m. ökade något. Det var inte förrän mot slutet av 1990-talet som antalet åter började minska. Utvecklingsförloppet under 1990-talskrisen är inte helt jämförbar med dagens situation. Bl.a. har vi idag både lägre ränta och lägre prisökningstakt än på den tiden, men om det är något historien har visat så är det att nivåer på både räntor och inflation snabbt kan ändras, både uppåt och nedåt. Om vår prognos för år 2010 slår in, dvs. att räntor/priser ökar, så riskerar vi att få en utveckling som påminner om utvecklingen under 1990-talet.

Vi tror också på en påtaglig men inte dramatisk ökning av antalet ansökningar om såväl avhysningar som fastighetsförsäljningar, åtminstone mot slutet av år 2010, då räntan förutspås stiga. När det gäller inkommande fastighetsförsäljningsärenden kommer det redan nu signaler om en något större ökning mot slutet av år 2009 än förväntat. Nivån på räntehöjningen är av stor betydelse. Möjligen blir det i bästa fall endast en mindre ökning år 2010 p.g.a. eftersläpningseffekter, vilket innebär att effekterna i sådana fall kommer att kunna utläsas först fr.o.m. år 2011 och framåt.

Utvecklingen inom Skuldsaneringsprocessen beror i hög utsträckning på om en ny lag om skuldsanering beslutas eller ej. En proposition finns framtagen som avses behandlas under hösten 2009. Den nya lagen innebär ökade möjligheter för en skuldsatt att såväl ansöka om som beviljas skuldsanering. Om den nya lagen införs från årsskiftet 2009/2010 bedömer processen att antalet ansökningar om skuldsanering kommer att öka från cirka 6 500 år 2009 till cirka 14 800 år 2010, en ökning med 127 procent. Antalet omprövningar bedöms öka från prognostiserade 1 400 år 2009 till 3 700 år 2010, en ökning med hela 164 procent! Det bör tilläggas att sannolikheten för att en ny lag skulle kunna träda i kraft redan vid årsskiftet är mycket liten. En mer realistisk bedömning är 1 april eller 1 juli 2010. Om den nya lagen inte beslutas bedömer processen att flödena kommer att ligga på ungefär samma nivå år 2010 som år 2009, såväl vad gäller antalet ansökningar som antalet omprövningar.

Oavsett om en ny lag beslutas eller ej så finns ingen ”konjunktoreffekt” beräknad i processens prognos, vare sig åt det ena eller andra hållet. Vi tror, i likhet med processen, att det finns goda skäl att i vart fall inte beräkna ökade (konjunkturbetingade) ärendeinflöden till skuldsaneringsprocessen under år 2010 då vi under senare år, bortsett från år 2009, har haft en mycket god ekonomisk utveckling med stigande realinkomster hos många hushåll. Inte heller behöver de senaste årens ökande ärendeinflöden till den summariska processen nämnvärt påverka utvecklingen. Erfarenheterna visar nämligen att tidigare ökade inflöden till den summariska processen inte har resulterat i ökade ansökningar till skuldsaneringsprocessen, åtminstone inte i ett kort/medellångt perspektiv. Det kan finnas många förklaringar till det, men en viktig förklaring är troligen det som

redan sagts, dvs. att ärendeinflödet till skuldsaneringsprocessen snarare sammanhänger med utvecklingen av hushållens reala ekonomi. Vi kan också se att inflödet till den summariska processen har ökat i tider av både hög- och lågkonjunktur. Men det här betyder också att om vår och andra bedömares prognoser om den ekonomiska utvecklingen framöver slår in, så kommer antalet ansökningar om skuldsanering (och troligen också omprövningsärenden) att öka framöver (oavsett lagändring eller ej). Kanske som sagt inte under år 2010 då det är rimligt att anta ganska betydande eftersläpningseffekter, men under åren därefter finns definitivt en risk för ett ökat inflöde, kanske t.o.m. ett påtagligt ökat inflöde beroende på hur ekonomin utvecklar sig.

Prognoserna från Konkurstillsynsprocessen (TSM) för år 2009 visar på en kraftig ökning av antalet företagskonkurser (+ 40%). Totalt förväntas 9 300 konkurser. Det bör dock påpekas att även om ökningen blir den som prognostiseras så kommer antalet tillsynsärenden hos myndigheten att ligga på en betydligt lägre nivå jämfört med ingången av 1990-talskrisen (år 1992 hade myndigheten cirka 23 000 tillsynsärenden). För år 2010 förutspås ingen ökning alls av konkurserna jämfört med år 2009. Vår bedömning är att prognosen om en tvärt avstannande ökning av antalet konkurser fr.o.m. år 2010 är mycket optimistisk. Vi har svårt att se omvärldssignaler som skulle kunna stödja antaganden om en sådan utveckling, även om det är rimligt att förvänta sig att öknings-takten kan mattas av då det sannolikt är så att de minst livskraftiga företagen slås ut redan i början av en lågkonjunktur. Även det ökade antalet företagsrekonstruktioner som registrerats hos Bolagsverket antyder att antalet konkurser kan komma att fortsätta öka eftersom rekonstruktion i ett företag inte sällan följs av konkurs.

3.3 Vilka osäkerhetsfaktorer finns i vår analys?

Det är ofrånkomligt att våra analyser är behäftade med flera osäkerhetsfaktorer. Effektkedjan från händelser i omvärlden till konsekvenser för Kronofogden är lång, svärfångad och självklart också svåranalyserad. För det första gäller det att kunna bedöma vilka omvärldshändelser som det är relevant att beakta i en omvärldsanalys. Ur ett myndighetsperspektiv tror vi att relevanta händelser lämpligen bör definieras som sådana händelser som påverkar myndighetens kunder på ett sätt som i sin tur har betydelse för myndighetens möjligheter att utföra sitt uppdrag. För Kronofogdens del skulle det i sådana fall huvudsakligen handla om händelser som på ett eller annat sätt påverkar hushållens och företagens ekonomiska förutsättningar – i båda riktningarna (vi bortser här för enkelhets skull från kundgruppen borgenärer/ingivare). Hushåll/företag som påverkas positivt av olika händelser kan vi kanske lämna därhän i analysen, men dem som påverkas negativt bör vi alltid och så långt det är möjligt försöka följa upp i vår konsekvensbeskrivning.

Nästa steg blir att försöka utröna i vilken utsträckning och på vilket sätt som hushåll/företag påverkas av en omvärldshändelse (eller flera). Hur beter de sig då, vilka anpassningsmekanismer finns på kort och lång sikt? Och hur ser de ekonomiska förutsättningarna ut i grunden? Med denna kunskap om beteenden och förutsättningar i bagaget finns goda förutsättningar att göra rimligt underbyggda antaganden om vilka hushåll och företag - och hur många av dessa - som kan komma att få så stora ekonomiska problem att de riskerar bli föremål för Kronofogdens insatser. Därefter handlar det om att försöka förutspå vilken process som berörs. Ibland berörs flera processer samtidigt men ofta startar ett ”ärende” i den summariska processen och går sedan vidare över till verkställigheten. I vissa fall kommer ärendet/gäldenären sedan att vandra vidare till någon av processerna skuldsanering och/eller konkurstillsyn. Hur ser dessa flöden och samband mellan olika processer ut? Vilka eftersläpningseffekter finns och vilka tidsperspektiv talar vi om? Detta är andra frågor som det är viktigt att vi får svar på om vi ska kunna följa effektkedjan full ut – från inträffad omvärldshändelse till effekt för KFM.

Vi bedömer att vi i denna analys har kunnat lämna en rimligt rättvisande beskrivning och bedömning av några av de viktigaste omvärldshändelser som påverkar hushåll och företag under år 2009 och 2010, även om händelserna naturligtvis på intet sätt är komplett återgivna eller analyserade ur alla relevanta aspekter. Vi har haft betydande svårigheter att bedöma händelsernas konsekvenser för olika grupper, annat än på ganska övergripande nivå, och därmed har vi också haft svårt att bedöma i vilken utsträckning Kronofogden kommer att beröras av dessa konsekvenser. Vi har också stött på svårigheter när det gäller att bedöma konsekvenserna för enskilda processer inom myndigheten; hur flöden mellan olika processer kan förväntas komma att se ut och utvecklas och hur långa tidseftersläpningar som bör beräknas inom dessa flöden. För att i någon mån kompensera för detta har vi vissa fall gjort jämförelser med utvecklingen under 1990-talskrisen.

För framtida analyser bör vi försöka utveckla våra analysmetoder, dels när det gäller att fånga in och analysera omvärldssignaler och dess betydelse för våra kunder dels när det gäller att beräkna konsekvenserna av dessa händelser för vår verksamhet. Vi bör också bli betydligt bättre på att kartlägga våra interna flöden och sambanden mellan dem. Vi ser det som två skilda utvecklingsprojekt som dock bör bedrivas parallellt.